

Pravosodje.

Cistercijanski redovni duhovniki nimajo pravice oporočati (§ 573 o. d. z.).

V rednej ustmenej pravdi, naperjenej ustanoviščem Heiligenkreuz-Neukloster proti Ani H., Maši S., Ernestini V. in Sofiji M., zaradi priznanja neveljavnosti oporoke patra Dominika B., je c. k. za mesto delegovano okrajno sodišče v Trstu s sodbo od 14. maja 1887. leta št. 11.339. tako-le razsodilo

- a.) „dne 3. avgusta 1884. leta na Dunaji v Heiligenkreuzhofu umrli pater Dominik B., kapitulat ustanovišča Heiligenkreuz-Neukloster in c. kr. kustos muzeja v Miramarji, ni bil, kakor ud cistercijanskega ustanovišča, upravičen oporočati;“
- b.) „ob to ima se smatrati nepravokrepnej notarska poslednja njegova volja ddo. Trst 1. aprila 1879. pod A. in toženke dolžne so to priznati. To iz sledečih

razlogov:

Pater Dominik B., kapitulat cistercijanskega ustanovišča Heiligenkreuz-Neukloster in c. kr. kustos muzeja v Miramarji, umrši dne 3. avgusta 1884. leta na Dunaji v tožnika hiši (Heiligenkreuzhof), razpoložil je o imenji, njim pridobljenem, z oporoko storjeno v Trstu dne 1. aprila 1879. pod A na korist denašnjih toženk in tožnik trdi, da oporočitelj, kakor člen cistercijanskega ustanovišča, ni bil upravičen razpolagati o imenji, njim pridobljenem, zahteva, da se ima že vspomenota oporočka proglasiti ničevej in brez pravne veljave ter da imajo toženke to pripoznati.

Reševanja prepirnega tega vprašanja treba je iskati v ustanovljenji § 573. o. d. z., po katerem redovne osebe praviloma nimajo pravice oporočati. Od tega pravila je sicer več izjemek in sicer:

- a.) „ako je dosegel red posebno privoljenje, da smejo njegovi udje oporočati;“
- b.) „ako je redovna osoba vsled sekularizacije zadobila odvezo obljud;“
- c.) „ako je redovna osoba razpuščenjem svojega reda, ustanovišča ali samostana iz redovnega svojega stanu izstopila in konečno;“
- d.) „ako je redovna osoba stopila v takošno službo, da se po po-

litičnih naredbah ne prišteva več redu, ustanovišču, ali samostanu ter da sme polno lastništvo pridobivati.

Kakor ste obedve stranki v tem enih misli, v navzočem sporu ne prihajajo pod *a*, *b* in *c* navedeni slučaji nikakor ne v poštev, in treba je tedaj pretresovati samo vprašanje, da li pater Dominik B., kateri je glasom tako zvanega gruntovnega ekstrakta (izvlečenja) pod. št. 2. tekom mnogo let opravljal v istem gruntovnem ekstraktu navedene civilne in vojniške službe, ki je pozneje šel v službo Njegovega Veličanstva cesarja Maksimiliana I. na Mehikansko in ki je po razrušenji mehikanskega cesarstva vrnovši se v Avstrijo tukaj služil kakor c. kr. muzeja kustos v Miramarji, — vsled vseh teh posvetnih službovanj in nameščenj ima še smatrati se udom tožnikovega ustanovišča.

V smislu §. 26. oddel. 14. dela I. službenega pravilnika za c. kr. vojništvo od 1860. leta, po katerem je deloma promenjen dvorni dekret od 1. aprila 1818., stoji vojniški kaplan glede premakljive svoje imovine vsakakor pod vojniškim sodstvom in sme, ako bi tudi bil redovni duhovnik, o svojem, v tako imenovanem *peculio quasi castrense* sestojecem imetku, svobodno razpolagati in o njem tudi oporočati.

Glede na to pa, da je pater Dominik B. glasom že napominanega gruntovnega ekstrakta vsled reskripta vojnega ministerstva od 27. februarja 1865. št. 487. že 28. februarja 1865. leta po izstopu iz c. kr. vojniške službe bil izbrisan iz vrste vojniških duhovnikov in da se po tem takem v navzočem slučaju že navedeno ustanovljenje § 26. vojniškega službovnika, ker ni namreč pater Dominik B. bival ne za časa napravljenja oporoke pod A, ne ob smrti svojej v vojniškej zvezi, nikakor ne upotrebiti ne da ;

glede na to, da je patru Dominiku B. glasom istega, toženkami pod št. 4. privitega spričevala, njegov načelnik, prečastni gosp. opat ustanovišča Neuklosterskega dovolil, da sme stopiti kakor kustos prirodznanskega kabineta v službo Njegovega Veličanstva, mehikanskega cesarja Maksimiliana I., kar ne bi gotovo potrebno bilo, ako ne bi on takrat bil ud tožnikovega ustanovišča ;

glede na to, da je pater Dominik B. glasom svojoj rokoj pisanega in njim kakor duhovnika cistercijanskega ustanovišča podpisanega izrečenja pod. št. 5. poslužil se 1879. leta, kakor kapitularni, svoje pravice davši svoje privoljenje k zjedinjenju ustanovišča Neuklosterskega z ustanoviščem Heiligenkreuz ;

glede na to, da pater Dominik B. dobivši pri krstu ime Adolf ni nikdar odložil samostanskega svojega imena, da je preživel celo poslednje življenja svojega dni v gori omenjenem tožnikovem poslopji ter da je glasom smrtovnice pod D bil tudi pokopan na Heiligenkreuškem kladbišči, — mora se na podstavi vseh teh, druga na drugo tesno skladajočih se okolnosti izvajati zaključek, da je ostal pater Dominik B., če prav in saeculo degens, do smrti svoje ud tožnikovega ustanovišča in po tem takem kakor monachus civiliter mortuus.

Kakor tak pa ni on smel po § 573 o. d. z. in po določbah kanoničnega prava, ž njim v soglasji stoječih: „Religiosi in saeculo degentes ob votum paupertatis, quò manent obstricti, dominii incapacitatem retinent, necque testari, ideoque nec haereditatem capere, necque testari de suis rebus, necque beneficium proprio nomine possidere, sed illud tantummodo nomine sedis apost. administrare possunt, congruam sustentacionis ex eo non proprietatis, sed administrationis tantum titulo percipientes“ (Deer. s. C. C. 21. sept. 1624.) nikakor ne oporočati in ker je vendarle oporočal o imenju, njim pridobljenem, mora se držati za pravilo, da je frustra et nulliter de iis in testamento oporočal.

Po vsem tem in vzevši v ozir, da je oporočevanja zmožnost na sekularnej prebendi stanovito v službi stoječih redovnih duhovnikov po dvorn. dekr. od 2. aprila 1802. pol. zak. zb. zv. 17. št. 70. bila odpravljena;

glede na to, da pater Dominik B., kakor že navedeno, ni bil ne ob času, ko je testiral, ne ob času smrti svoje vojniški duhovnik;

glede na to, da ni pater Dominik B. nikdar opravljal ne škofovske, ne druge više cerkvene dolžnosti (službe), k čemur ni treba nikakeršne sekularizacije, — mora se patru Dominiku B. odrekati oporočevanja zmožnost.

Nadsodišče tržaško spremenilo je s sodbo 20. avgusta 1887. leta št. 2610. sodbo prvega sodnika ter odbilo tožnikovo zahtevo iz teh le

razlogov:

Da redovne osebe praviloma oporočati ne smejo, določeno je v § 573. o. d. z.; ob enem ustanovljena je pa od tega pravila izjema, da je redovnim osobam, če imajo takošno službo, da se po političnih naredbah ne prištevajo več svojemu redu, ustanovišču, ali samostanu,

ampak smeje polno lastništvo pridobivati, pripuščeno, o njem razpolagati v poslednji svojej volji.

S to zakonito odredbo bila so z nova potrjena ne samo ustanovljena dvorn. dekr. od 1. oktobra 1784. št. 346. in od 22. decembra 1788. leta št. 939., po katerih so smeli redovniki obstoječih samostanov, ako so služili kakor župniki ali lokalni kaplani, svobodno razpolagati o imenji pridobljenem v takih svojih službovanjih, ampak podeljena je bila oporočevanja zmožnost tudi onim redovnikom, ki so nahalaji se v drugih nameščenjih in sploh v takih razmerah, da niso več prištevali se udom svojega reda in ki so svojim delovanjem pridobili si kako imenje, ne da bi dobivali bili od samostana svojega kakih dohodkov.

Za take slučaje treba je iskati političnih naredeb ravno v službo-dajnih dekretih in v zakonitih ustanovljenjih urejajočih pravne razmere in obvezanosti v službi stoječega redovnika nasproti državi, po katerih se on, oddaljivši se od vkupnega samostanskega življenja, namesti na svoječasnó službeno svoje mesto, kder posveti vse svojo delovanje novemu svojemu poklicu, od katerega dobiva tudi potrebna sredstva za svoje vzdrževanje.

Pogledom na neizpodbijane priloge odgovora pod 2., 3., 4., 5., 6., 7. in 8. mora se imeti izvestnim, da je pater Dominik B., kapitular cistercijanskega ustanovišča Heiligenkreuz-Neukloster dozvoljenjem svojega opata 1850. leta bil imenovan profesorjem na c. kr. velikem gimnaziji v Dunajskem Novem Mestu, vsled razpisa vojniškega višjega poveljstva z dne 19. julija 1854. št. 5300 in 5532/IV. pa na c. kr. kadetskem zavodu v Krakovem; — da je premeščen bil v enakem svojstvu vsled razpisa armadnega višjega poveljstva od 17. septembra 1857. št. 3805/IV. dne 1. oktobra 1857. leta na c. kr. kadetski zavod v Strass, — da mu je bilo poverjeno dne 1. septembra 1858. leta vsled reskripta armadnega višjega poveljstva od 14. avgusta 1858 št. 3058/IV. dušebrižništvo v istem zavodu, da je stopil dne 1. novembra 1858. vsled armadnega višjega poveljstva od 14. oktobra 1858. št. 4500/22 v drugi, vsled reskripta istega poveljstva od 23. februarja 1859. št. 486/17 pa v prvi plače razred, da je dne 1. novembra 1858. leta in 1. marcija 1859. leta povišan bil v višji čin, da je bil premeščen vsled razpisa že omenjenega poveljstva od 1. novembra 1864. št. 49 na ces. kr. vojniško akademijo v dunajsko Novo-Mesto, ter da je vsled reskripta c. kr. vojnega ministerstva od

27. februvarija 1865. št. 487. na svojo prošnjo odpuščen od daljnega službovanja in izločen iz statuta vojniških duhovnikov, bil vsprejet v cesarsko mehikansko službo, da je sklenil z vlado Njegovega Veličanstva, cesarja Mehikanskega dne 15. januarija 1865. leta mezno pogodbo, krepostjoj katere je on izročivši istej vladi bogato svojo botanično in entomologičnega zbirko vdinjal se pri njej kakor kustos botaničnega in entomologičnega oddelka ces. mehikanskega muzeja, da je bil imenovan naredboj mehikanskega cesarja od 25. januarija 1867. leta voditeljem prirodoznanskega muzeja v Miramarji in v Lakromi, naredboj e. kr. avst. najvišjega dvornega urada od 31. decembra 1867. št. 6663 pa kustosom muzeja v e. kr. gradu Miramar, v katerem svojstvu je tudi dokončal svoje zemeljske dni na Dunaji dne 3. avgusta 1884. leta.

Če prav je pater Dominik B. dne 5. januarija 1838. leta pred opatom tožnikovega ustanovišča slovesno obljubil, da hoče živeti do smrti svoje v pokornosti po navodih sv. Benedikta, če prav je on pisanjem svojim od 25. novembra 1879. leta dovolil, da se ustanovišče Heiligenkreuz zjedini z ustanoviščem Neukloster, odnosite se obe te dve njegovi izjavi samo k duhovniškemu njegovemu življenju in k ekonomičnemu zjedinjenju obeh ravno vspomenotih ustanovišč, one nimate nikakeršnega vpliva ne na posvetna njegova nameščenja, ne na razmere nasproti ustanovišču, nastavše vsled teh službovanj.

Pater Dominik B. odmikal se je od 1850., ali vsaj od 1854. leta, torej tekom polnih štirideset let samostanskemu svojemu domovju, kajti kratko njegovo bivanje v ustanovišča suhotah ne dade se nikakor ne smatrati ustopljenjem ali novim zjedinjenjem s samostanskimi njegovimi brati. Ves ta čas ni vžival on od tožnikovega ustanovišča nobenega dohodka; on ni bil tedaj vsled že navedenih posvetnih službovanj, katera so podajale mu potrebne pripomočke ne samo k izvensamostanskemu življenju, temuč tudi k štedenju in pribavljenju botaničnih in entomologičnih zbirk, o katerih je kakor popoln lastnik razpolagal, v nikakoršnej zvezi več s samostanom in ni smel se več istemu prištevati.

Tožnik ni trdil, da je pater Dominik B. pridobil si imenje svoje upravljanjem Wurflach-ske župe in priznava celò, da je on pridobil si vse imenje, o katerem je razpoložil v smislu oporoke od 1. aprila 1879. pod A, svojim delovanjem v raznih nameščenjih izven samostana. Otec Dominik B. bil je tedaj, ker se ga po vseh teh uvaževanjih ne

more prištevati več redovnikom, upravičen razpolagati o svojem imenji, in ob to bilo je tudi dosledno, proglasiti pravnokrepostnim uprašavni njegov testament.

Ces. kr. najviše sodišče preinačilo je pa s sodbo od 25. januarja 1888. št. 12903 sodbo nadsodišča tržaškega in dalo iz nova v pravno krepost sodbo prvega sodnika iz teh - le

r a z l o g o v :

Pravoveljavnost oporoke odločuje v smislu § 575. o. d. z. čas, v katerem je bila narejena in v sledstvu tega ima se preiskovati, da li je dne 3. avgusta 1884. leta umrli pater Dominik B., kapitular cistercijanskega ustanovišča Heiligenkreuz - Neukloster, dne 1. aprila 1879. leta, katerega je napravil pismeno svojo oporoko pod A, zmožen bil oporočati.

O. d. z. § 573. ustanovljuje pravilo, da redovne osebe ne smejo oporočati, opredeljuje pa ob enem četvero izjem. Ker priznavate obedve stranki, da cistercijanski red, kateremu je prišteval se pater Dominik B. do smrti svoje, ni dosegel zvlastnega privoljenja, da smejo njegovi udje oporočati; — ker ni pater Dominik B. zadobil odveze obljub in ker cistercijanski red ni razpuščen, se je v navzočem slučaju baviti samo z vprašanjem, da li ima nastopiti glede njegove osebe četrti izjemni slučaj, rekše, da li je nahajal se pater Dominik B. za časa napravljenja poslednje svoje volje v takem nameščenji, po katerem ne bi ga bilo več vsled političnih odredob prištevati k udom njegovega ustanovišča ter da je smel pridobivati polno last.

Toženke navajajo, da je po avstrijskem pravu eventualna oporočevanja zmožnost redovnih osob samo posledica njih razpolaganja pravice, da tedaj redovna osoba, ako je bila zmožna razpolagati svojim imenjem, ima smatrati se tudi sposobnej oporočati in da stvara zaradi tega prav za prav jedino razpolaganja zmožnost prepirno vprašanje. Ker je torej pater Dominik B. že od 1850. leta živel extra claustrum svojega ustanovišča v raznih službah, ker je plače dobival, ker je za svoje življenja potrebe skrbel, ker si je dragoceno botanično in entomologično zbirko pribavil in le-to s pogodbo št. 5. ad II. cesarskeje mehikanskeje vladi izročil, ne more in ne sme se mu oporekati oporočevanja zmožnost.

Na kolikor dostaje se venderle zmožnosti razpolaganja, treba je razlikovati, da li razpolaga se inter vivos ali mortis causa, kajti,

med tem, ko nima občni državljanski zakonik nobene odločbe, po kateri bi bile redovne osebe nezmožne pravnokreпно razpolagati o imenji svojem inter vivos, opredeljuje § 573. o. d. z. izrečno, da redovne osebe praviloma oporočati ne smejo. Iz tega sledi pa, da se pater Dominik B., če prav je razpolagal o imenji, njim pridobljenem, inter vivos, ne sme smatrati upravičenim, razpolagati o istem imenji tudi s poslednjo voljo in toženke, opirajoče se glede oporočevanja zmožnosti patra Dominika B. na četrti izjemni slučaj § 573. o. d. z., imajo dokazati ga, rekše potrditi imajo, da se je nahajal pater Dominik B. za časa napravljanja pismene svoje oporoke pod A ad I. v takem nameščenji, krepstjoi katerega se po političnih naredbah ni več prišteval členom svojega ustanovišča.

Toženke mene sicer, da se ima pod političnimi naredbami v smislu § 573. o. d. z. razumevati upotrebljevanja, razpolaganja, naimenovanja in poklicovanja države pravica nasproti njenim državljanom neizključivši od teh niti redovnih oseb; — en sam pogled pa na ona občnega državljskega zakonika ustanovljenja, v katerih se zakonodavec sklicuje na politične naredbe zadostuje k prepričanju, da pod takimi naredbami imajo razumevati se jedino pravna, svoječasno uporabna pravila zakonodajne ali eksekutivne oblasti. Kakor taka, na § 573. o. d. z. odnoseča se naredba bila bi na priklad odločba, da redovne osebe, vzvišivše se do škofovske časti, smejo oporočati; istotako odločba dvorn. dekr. od 2. aprila 1802. pol. zak. zb. zv. 17. str. 70 izšedšega vsled kabinetnega razpisa od 25. marcija 1802. leta s katerim je bila priznana pravica dedovati in bivati podedovanim vsem onim redovnim osobam, ki so se nahajale v oni dobi na sekularnih prebendah, ali ki so službovali na istih, kakor kooperatorji ne pridržavši si pravice vrnoti se treh v mesecih v svoje ustanovišče, ali v svoj samostan in koncem koncev tudi odločba § 26. vojniškega službovnika od 1860. leta, po katerem smejo vojniški kaplani, če prav bi redovniki bili, o svojem, v tako zvanem peculio quasi castrense sestojčem imenji svobodno gospodariti in o njem tudi s poslednjo voljo razpolagati.

Kakor taka politična naredba ne morejo se pa nikakor ne smatrati imenovanja dekreti in sicer že za to ne, ker z dekretom vrše se vsačiharna nameščenja in ker se zahtevajo v smislu § 573. o. d. z. poleg nameščenja redovne osebe tudi take politične naredbe, po katerih se taka osoba ne prišteva več soudom svojega reda, ustanovišča ali samostana.

Ker ni nikakeršne take politične naredbe, po kateri se ne bi imel pater Dominik B., kakor kustos c. kr. muzeja v Miramarji, več prištevati sočlenom svojega ustanovišča, se ne da glede njegove osebe upotrebiti četrti izjemni slučaj § 573. o. d. z. in to tem manje, ker se morajo izjeme strogo tolmačiti.

Po vsem tem je prvi sodnik prav razsodil, da pater Dominik B. kakor ud cistercijanskega ustanovišča ni imel pravice oporočati in da je notarska njegova oporoča od 1. aprila 1879. št. 7762. brez vsake pravne kreposti in ob to bilo je tudi treba, uslišati tožnika revizijsko pritožbo, preinačiti sodbo c. kr. nadsodišča tržaškega in dati iz nova v moč prvega sodnika sodbo.

B. T.

Drobne vesti.

(Osobne vesti). Imenovan je dež. sodišča svetnik dr. Josip Galle državnim pravnikom v Ljubljani.

Celjska notarska komora izvolila si je predsednikom notarja v Celji Lovro Baš-a.

Umrli je dne 22. aprila sodni pristav Edvard Benedikt v Celji.

(Primeri odlokov, vpisov in potrdil o vpisih v zemlje-knjižnih rečeh). Na Dunaji. Iz c. kr. drž. tiskarnice, 1888, vel. 8°, 32 str. Pod tem naslovom izšel je v državnej tiskarnici prevod znane uradne izdaje „Beispiele von Bescheiden, Eintragungen und Bestätigungen von Eintragungen in Grundbuchsangelegenheiten“. Opozarjamo svoje čitatelje na to knjižico ter si pridržujemo obširnej razgovor o njej do prihodnje številke. Le toliko bodi že danes povedano, da imamo mnogo in tehtnih pomislekov proti obliki, posebno pa proti jeziku prevoda, ki preveč novotari ter nam za obilo že vdomačenih starih terminov podaja nove, o katerih ne moremo trditi, da bi bili boljši, ki pa bodo marsikoga zelo motili.

(Tržaški odvetniki in hrvatski jezik). — Pod tem naslovom piše „Naša Sloga“ o zadevi, katero smo omenili v št. 2. tega letnika, tako-le:

„Pod ovim naslovom javili smo u broju 3. tekuće godine, kako su se bili silno uzvrpoljili njekoji tršćanski odvjetnici radi hrvatske branitbe, što ju je držao odvjetnik g. dr. Dukić kod tršćanskoga c. kr. zemaljskoga suda. U glavnoj skupštini tršćanske odvjetničke komore prihvaćen bi zaključak, koji je sadržavao indirektni ukor odvjetniku g. dru. Dukiću. Osim toga se zaključilo, da se stvar prijavi c. kr. ministarstvu pravosudja.

Premda nije taj zaključak bio prijavljen dru. Dukiću, to se je on ipak proti istomu pritužio direktno kod c. kr. ministra pravosudja dru. Pražaku. Razložio je ministru, kako se je on strogo držao zakonskih propisah kod svojega postupka, pak je tražio, da ministar uništi onaj zaključak odvjetničke komore, koja je tim prekoračila svoj djelokrug. Ovih dana primio je g. Dukić preko c. kr. pazinskoga suda rješitbu na njegovu pritužbu,